

SOCJALIZM „UTOPIJNY” I „NAUKOWY”

Pierwsze koncepcje socjalistyczne.

Karol Marks (1818-1883).

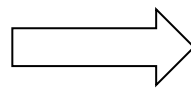
Włodzimierz Lenin (1870-1924).

SOCJALIZM – ogólne założenia

- rewolucja przemysłowa – pozytywne skutki ekonomiczne, ale kontrowersyjne efekty społeczne (nędza robotników);
- liberalizm stwarza iluzję, że najważniejszy dla jednostki jest posiadany kapitał; podczas gdy faktycznie liczą się konkretne **DOBRA** wytwarzane w procesie **PRACY**

a potrzebuje ich każdy – nie wystarcza formalna równość szans, ale należy rozszerzyć tę zasadę na faktyczną **równość społeczną**.

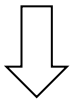

najważniejszy w społeczeństwie proces **organizacji produkcji i DYSTRYBUCJI** dóbr (**prymat sfery ekonomicznej**) – postulat **SPRAWIEDLIWOŚCI SPOŁECZNEJ**

- źródłem zła jest przede wszystkim **PRYWATNA WŁASNOŚĆ ŚRODKÓW PRODUKCJI**, usankcjonowana w prawie liberalnego państwa (wniosek: sam **instytucja państwa jest co najmniej podejrzana**, jeśli nie wroga wobec zdecydowanej większości społeczeństwa);

SOCJALIZM – ogólne założenia c.d.

- konfliktowy obraz nowoczesnego społeczeństwa:
KLASY – grupy o odmiennej pozycji społecznej – mimo formalnej równości wobec prawa – i innych interesach ekonomicznych (por. definicję „stanu” społecznego);
- recepta: ograniczenie prawa własności prywatnej (środków produkcji!) – do jego zniesienia włącznie

SPOŁECZEŃSTWO SOCJALISTYCZNE – łac. *sociare* = łączyć, jednoczyć

- wspólnota **organiczna**;
- **kolektywizm** – przeciwieństwo liberalnego indywidualizmu;
- harmonia społeczna, etos pracy;
- najczęściej punktem dojścia **społeczeństwo bezpieczeństwa** (państwo utożsamiane z aparatem przymusu).

SOCJALIZM „UTOPIJNY”

- pogardliwy **epitet nadany przez Marksa** socjalistom I poł. XIX w. dla podkreślenia, że głoszone przez nich koncepcje stanowiły przypadkową kompilację wymyślonych projektów idealnego społeczeństwa;
- **C.-H. de Saint-Simon** – prekursor socjologii. Budowa społeczeństwa **industrialnego** na drodze pokojowych reform:
 - władza w rękach wytwórców: przemysłowców, bankierów i uczonych, planujących proces produkcji i dystrybucji dóbr;
 - podstawą moralną chrześcijańska miłość bliźniego;
 - zachowanie prawa własności, ale zależnego od zdolności i pracowitości (zniesienie dziedziczenia).

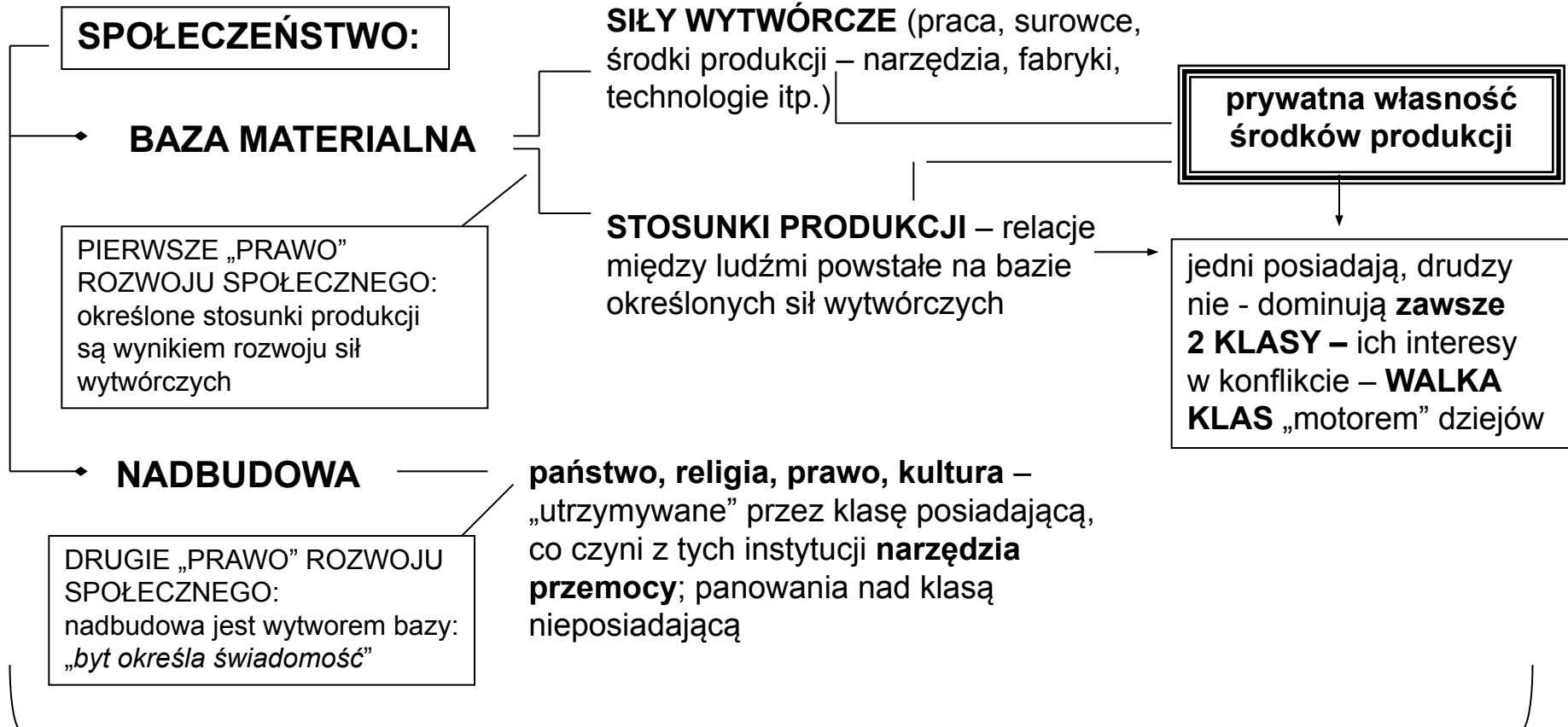
SOCJALIZM „UTOPIJNY”

- **R. Owen** – poprawa warunków pracy, higieny, edukacja robotników prowadzi do wzrostu wydajności. Eksperyment: New Harmony (USA) – wspólnota bez własności prywatnej, religii i instytucji małżeństwa (po kilku latach upadła);
- **Ch. Fourier** – wykorzystanie różnic indywidualnych do budowy wspólnego dobra:
 - **falanster** – samowystarczalna wspólnota rolniczo-przemysłowa, w której funkcja społeczna pełniona przez jednostkę zgadza się z jej talentami i upodobaniami (810 typów charakterów);
 - zwolennik równouprawnienia kobiet (wg niektórych inicjator **feminizmu**), zniesienia instytucji rodziny i wprowadzenia całkowitej swobody seksualnej.

K. Marks – założenia ogólne

- dzieła: *Kapitał t. I, Rękopisy ekonomiczno-filozoficzne*; wspólnie z F. Engelsem: *Manifest komunistyczny, Ideologia niemiecka*;
- **materializm historyczny**: połączenie **dialektyki** G.W.F. Hegla (konieczny rozwój wolności, twórcza rola sprzeczności i konfliktów) i **materializmu** L. Feuerbacha (przywrócenie właściwej rangi człowieczeństwu przez zniesienie **alienacji** – m.in. likwidacja religii);
- wpływ pozytywizmu (dążenie do „naukowości” – poszukiwanie prostych praw wyjaśniających procesy dziejowe) i darwinizmu.

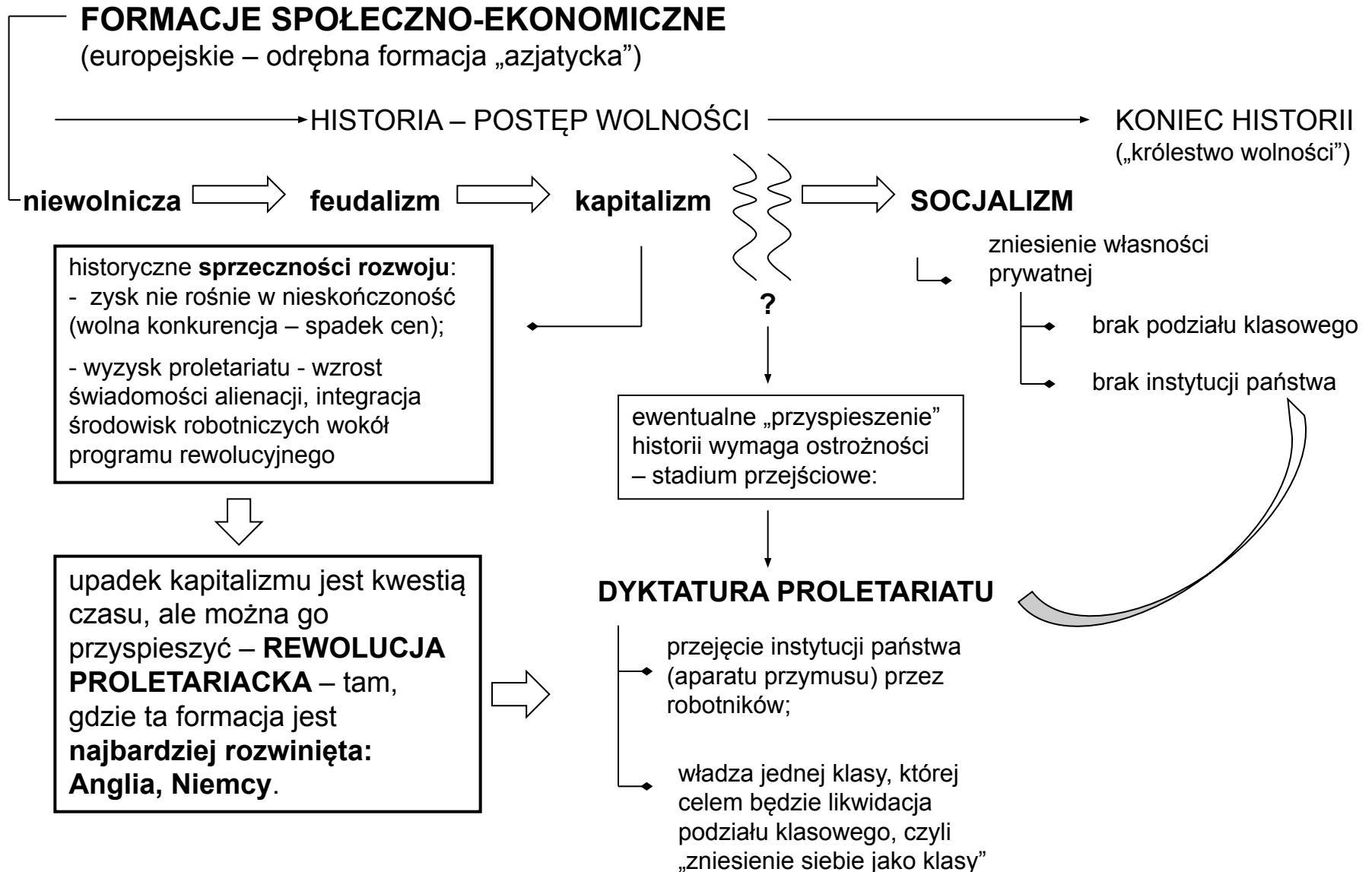
K. Marks – opis społeczeństwa

rozwój sił wytwórczych pociąga za sobą (z opóźnieniem) zmianę stosunków społecznych oraz form organizacji państwowej – historia to następstwo jakościowo odmiennych

FORMACJI SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH

K. Marks – kapitalizm i socjalizm

W. Lenin – „korekta” marksizmu

KAPITALIZM

SOCJALIZM

„skok w bok” ☺ - (1. „pomyłka” tow. Marksa)

IMPERIALIZM:

- ceny (i zyski) nie spadają (monopole, nowe rynki zbytu);
- reformy społeczne – poprawa sytuacji robotników, co zniechęca ich do rewolucji.

powstanie pierwszego państwa socjalistycznego jako wstęp do ogólnoeuropejskiej rewolucji –
INTERNACJONALIZM (na przeszkodzie Polska: bitwa warszawska 1920)

rewolucja niezbędna, bo nie jesteśmy w stanie przewidzieć, co stanie się dalej, ale: (2. „pomyłka” tow. Marksa)

- nie można jej wywołać tam, gdzie imperializm rozwinięty, bo nie znamy dokładnie warunków działania

TEORIA „NAJSŁABSZEGO OGNIWA”:

- **rewolucja w Rosji** (feudalizm/kapitalizm);
- nie może być proletariacka (bo nie ma proletariatu), więc: awangarda proletariatu (**zawodowi rewolucjoniści**);
- wyeksponowanie stadium przejściowego – **dyktatura** (reprezentantów) **proletariatu** (partii).

PYTANIA POD ROZWAGĘ 😊

- Marks dumnie uważał swą teorię za „naukową”, odwołując się do rozumienia naukowości przez pozytywizm (nakazujący mówienie tylko o tym, co dostępne empirycznie, czyli o „faktach”). Spójrz na marksowski opis socjalizmu – czy jest w nim coś charakterystycznego, co uprawniałoby tego myśliciela do tak mocnego odcięcia się od projektów „utopijnych”?
- Czy dostrzegasz jakieś istotne różnice między traktowaniem koncepcji politycznych jako części myśli filozoficznej, a postrzeganiem ich jako nauki, na wzór nauk przyrodniczych?